

Luontotyö Pohjois-Savossa

Antje Moraal
Luonnonhoidon asiantuntija
Priodiversity LIFE –hanke
Itä-Suomen elinvoimakeskus

16.9.2026

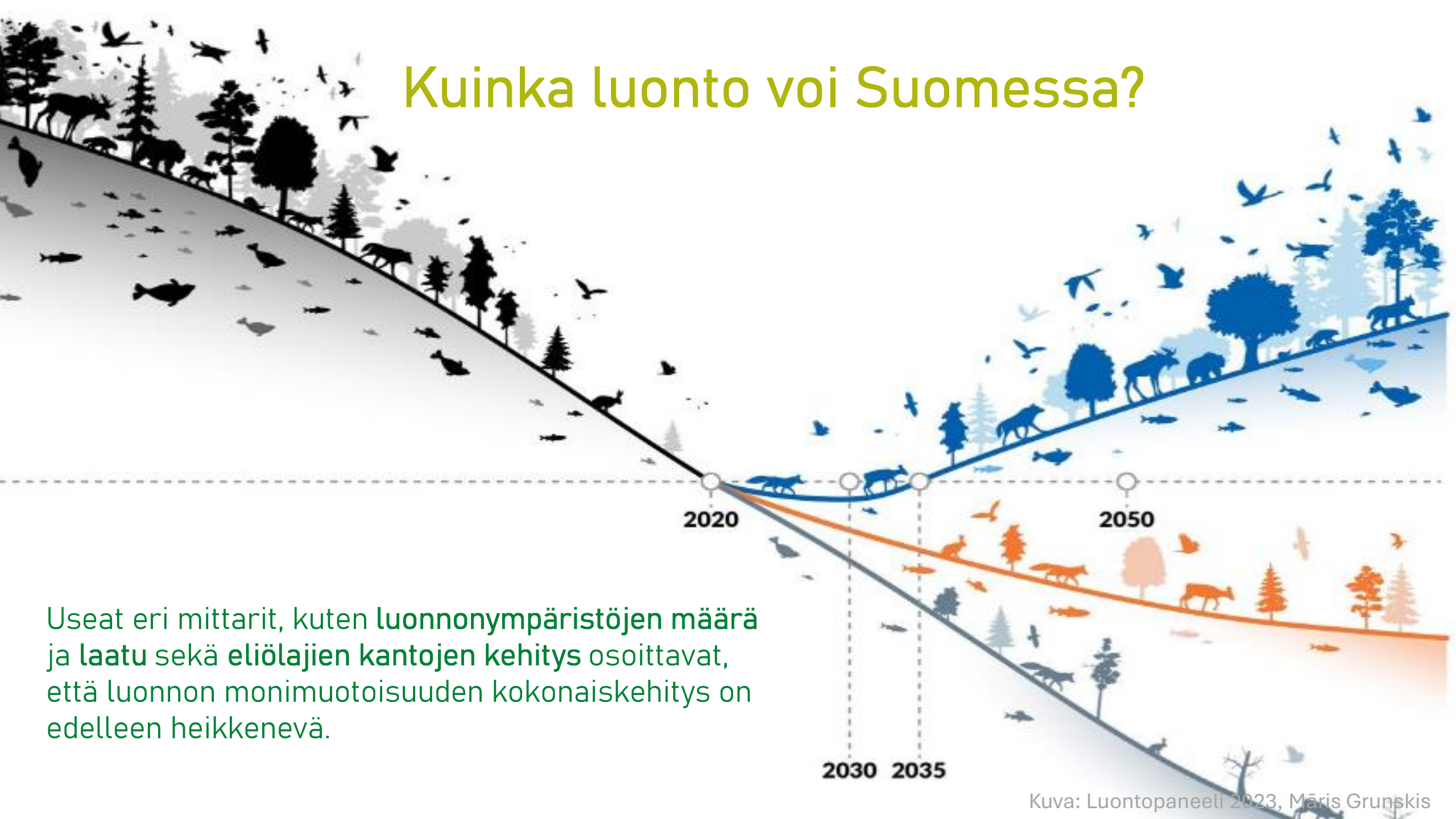

Elinvoimakeskus

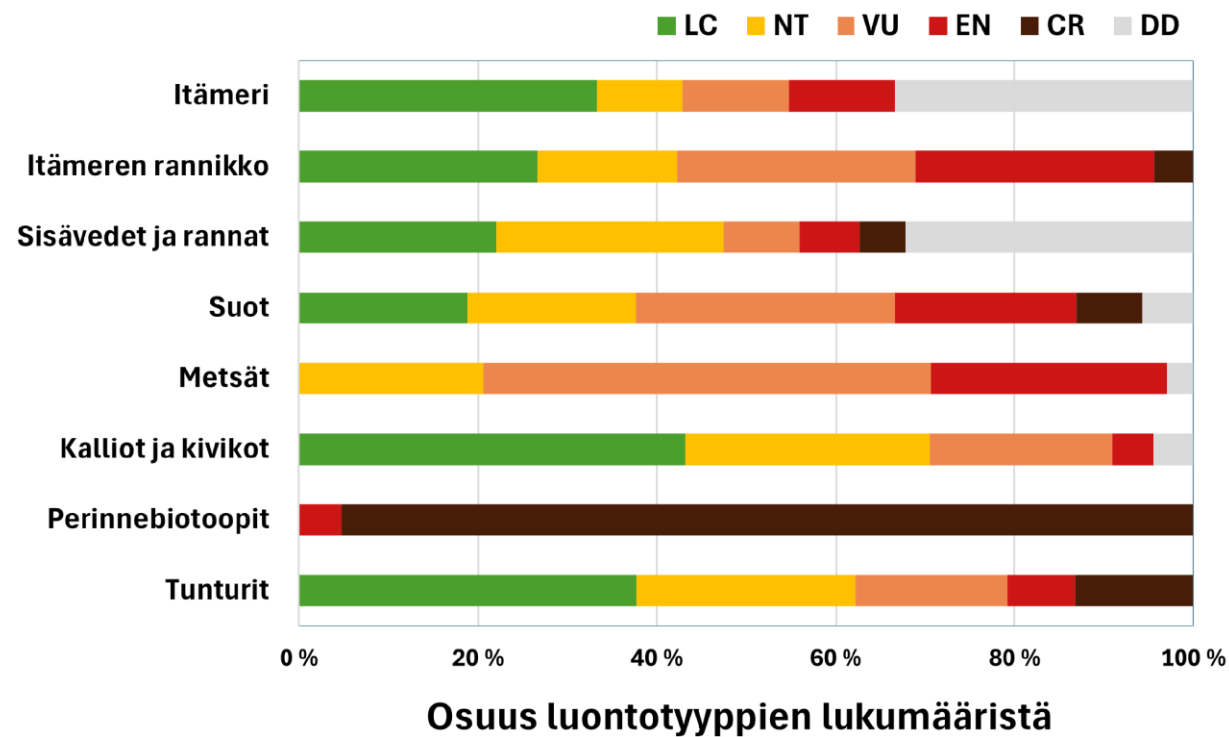
Kuinka luonto voi Suomessa?

Useat eri mittarit, kuten luonnonympäristöjen määrä ja laatu sekä eliölajien kantojen kehitys osoittavat, että luonnon monimuotoisuuden kokonaiskehitys on edelleen heikkenevä.

Suomen luontotyypeillä ei mene hyvin

- Luonnon tilaa voidaan arvioida sillä, kuinka suuri osa lajeista ja luontotyypeistä on uhanalaisia.
- Suomen luontotyypeistä lähes puolet on uhanalaisia.
- Eniten uhanalaisia luontotyypppejä löytyy Suomen metsäluontotyypeistä (76 %) ja perinneympäristöistä (100%).
- Myös suoluontotyypit ovat uhanalaistuneet voimakkaasti (esim. Pohjois-Savon soista on ojitettu yli 80 %).
- Lisäksi joka yhdeksäs laji on uhanalainen.
- Erityisesti metsä- ja perinneympäristöissä elävät lajit ovat uhanalaistuneet.

Kuva: Suomen luontotyyppien jakautuminen uhanalaisuusluokkiin eri luontotyyppiryhmissä

LC = elinvoimainen
NT = silmälläpidettävä
VU = vaarantunut
EN = erittäin uhanalainen
CR = äärimmäisen uhanalainen
DD = puutteellisesti tunnettu

Kuva: ELYkeskus

Kuva: Itä-Suomen elinvoimakeskus

Luonnon monimuotoisuuskadon syyt Suomessa

- Tärkeimmät luontotyyppien uhanalaistumisen syyt ovat metsien uudistamis- ja hoitotoimet, ojitus, pellonraivaus sekä rakentaminen ja vesien rehevöityminen ja vieraslajit.
- Tulevaisuudessa etenkin ilmastonmuutoksen merkityksen arvioidaan kasvavan merkittävästi.
- Maankäytön muutokset ovat paikallisesti merkittäviä, rakentaminen, infra, kaivokset
- Luonnon todellinen arvo yhteiskunnalle näy markkinahinnoissa, eikä se siten vaikuta tarpeeksi voimakkaasti päätöksentekoomme.

Elinvoimakeskus

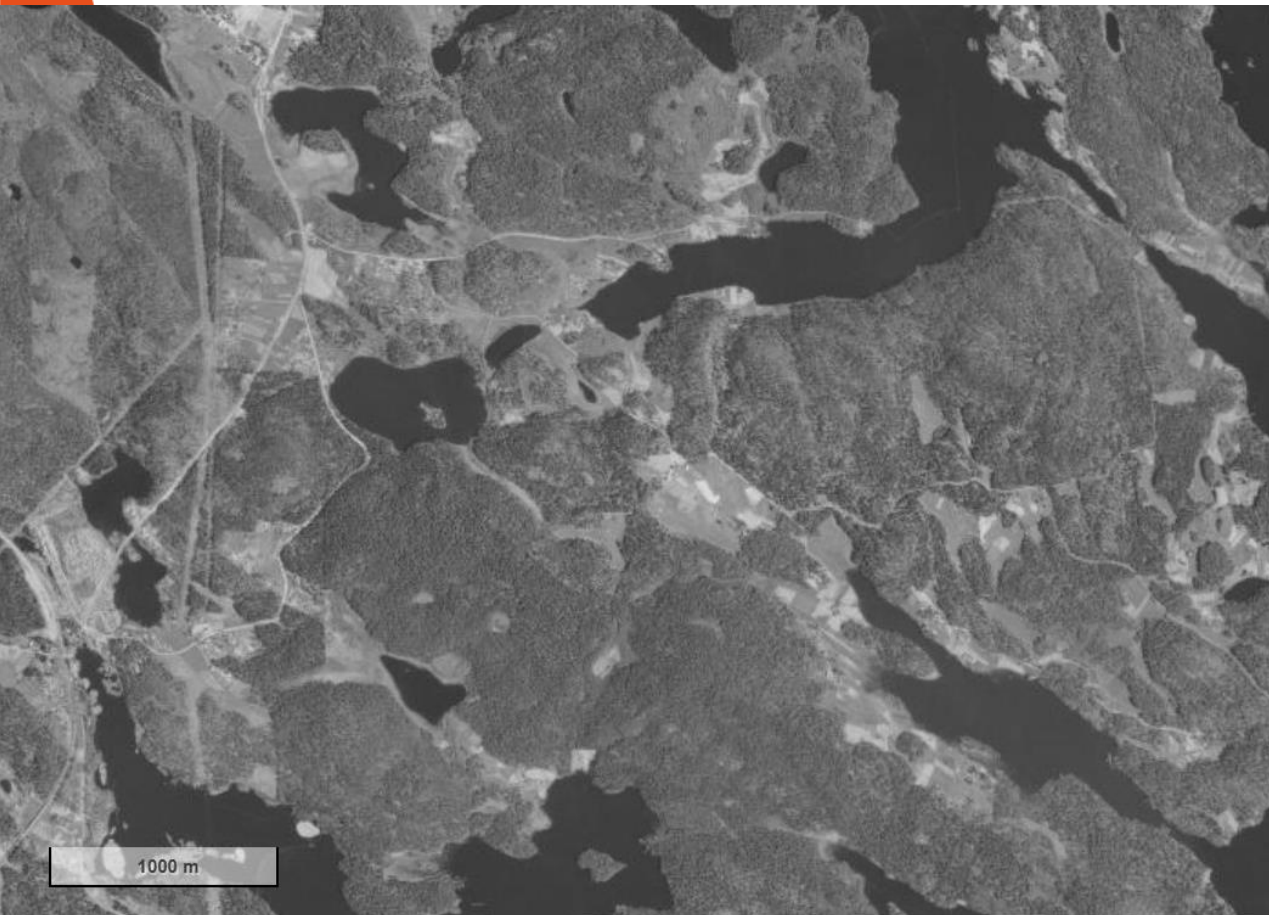

Euroopan unionin
osarahoittama

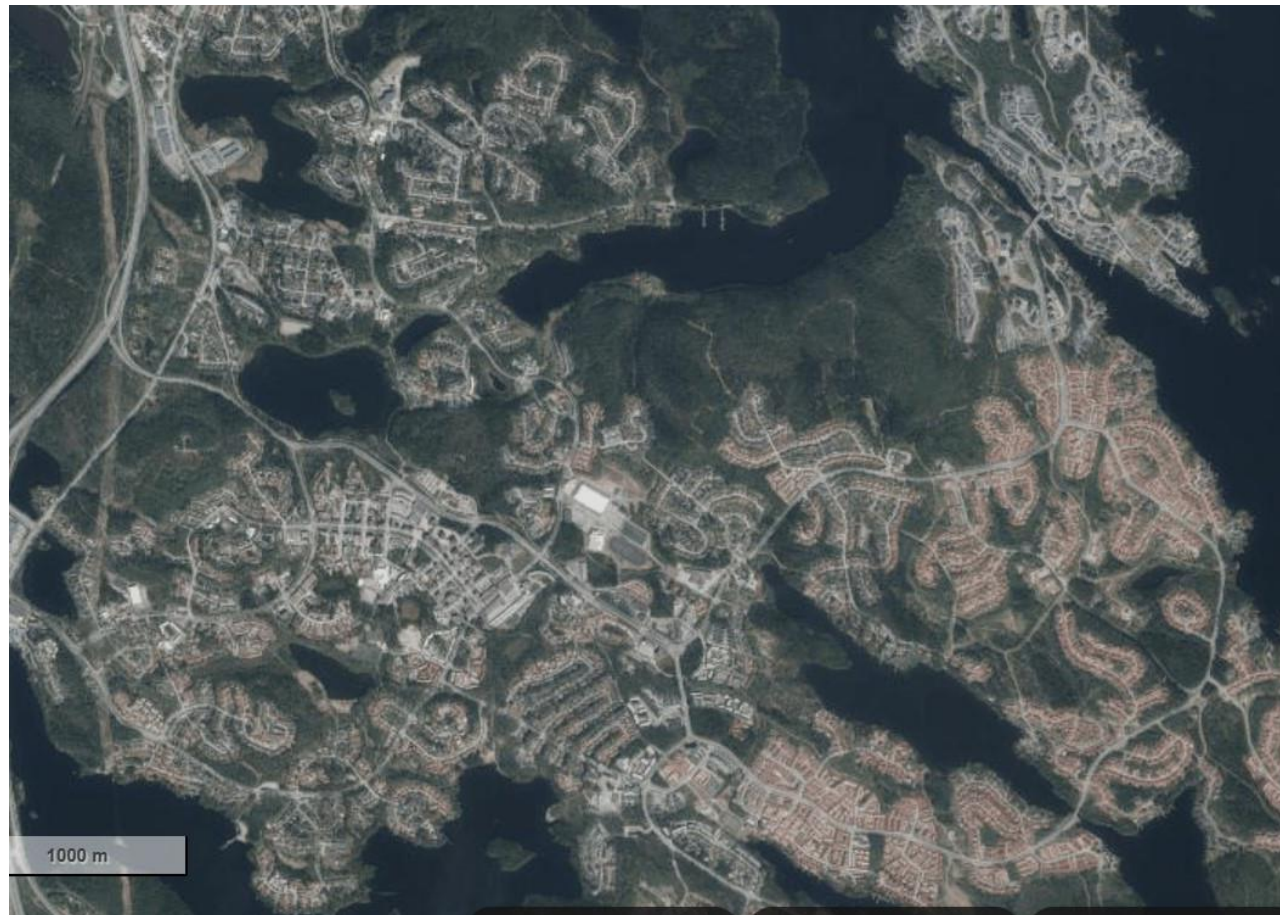

Maankäytön muutokset

Eteläistä Kuopiota, 1955

Eteläistä Kuopiota, 2024

Kuvien lähde: Paikkatietoikkuna, historialliset ilmakuvat

Priodiversity LIFE pähkinäkuoressa

50 M€

- Strateginen Luonto LIFE –hanke
- Suomen kaikkien aikojen suurin luonnonsuojeluhanke
- Toteuttaa Helmi-elinympäristöohjelmaa

8 vuotta

2024-2031

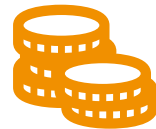
Vahvistamme ekologisia verkostoja

Kehitämme tiedonhallintaa ja -hankintaa

Kunnostamme heikentyneitä elinympäristöjä

Mobilisoimme biodiversiteettirahoitusta

Vahvistamme yhteistyöverkostoja ja osaamista

Euroopan unionin
osarahoittama

Kumppanit ja kohdealueet

METSÄHALLITUS

Elinvoimakeskus

Luke
NATURAL RESOURCES
INSTITUTE FINLAND

SYKE

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

Metsäkeskus
Forest Centre

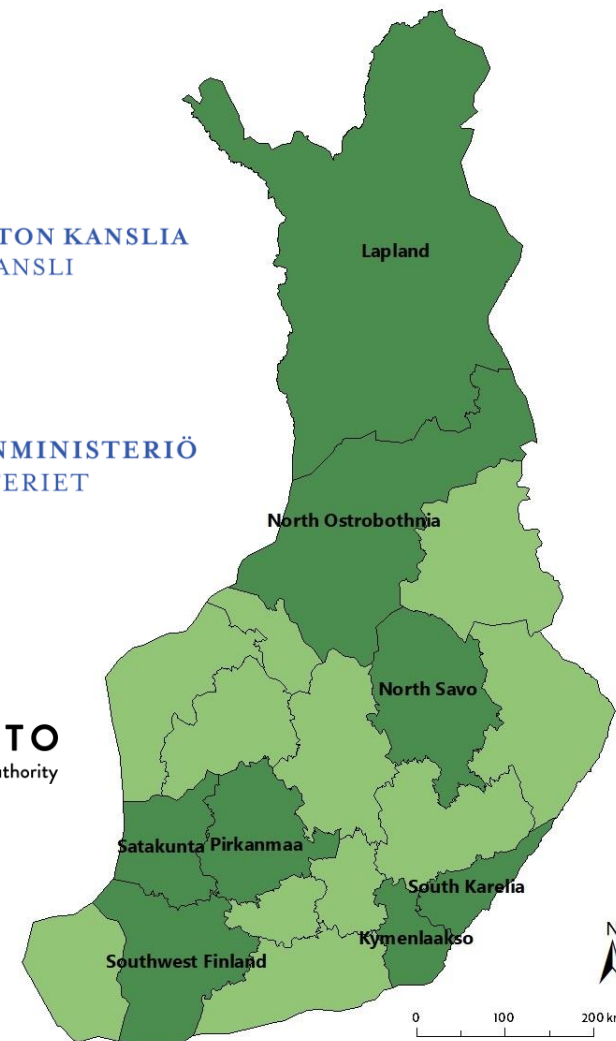
VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Euroopan unionin
osarahoittama

Elinvoimakeskus

Itä-Suomen elinvoimakeskus (Pohjois-Savon maakunta) Priodiversity LIFE - hankkeessa, 3,3 M€

Kuva: Sanna-Kaisa Rautio

- **Sanna-Kaisa Rautio** aluekoordinaattori (2024-2031)
- Mari Jäntti biodiversiteettikoordinaattori (2024-2029)
- **Anna-Riikka Ihantola** luontotiedon asiantuntija (2024-2027)
- **Antje Moraal & Marita Kivioja** luonnonhoidon asiantuntijat (2025-2030)
- **Ninni Saarinen** biodiversiteettikoordinaattori (*sijaisena 6/2026-12/2026*)
- Tuotamme **Pohjois-Savon LUMO-ohjelman** yhdessä sidosryhmien kanssa
- Toteutamme **ennallistamistoimenpiteitä monimuotoisuuskeskittymillä yhdessä** muiden hanketoimijoiden kanssa (SMK, MHJHT, MHMT)
- **Koulutamme, viestimme ja teemme yhteistyötä** luonnon monimuotoisuuskadon pysäyttämiseksi
- Toimimme kaikissa **hankkeen valtakunnallisissa ryhmissä ja verkostoissa**, osa toimista ja kaikki hyödyt käytössä myös Pohjois-Savossa

MIKÄ LUMO-OHJELMA ON?

Uusi työkalu luonnon monimuotoisuustyön edistämiseen maakunnassa

Tavoittelee luonnon monimuotoisuuden heikentymisen pysäyttämistä ja kehityssuunnan kääntämistä positiiviseksi Pohjois-Savossa

- Laaditaan laajassa yhteistyössä
 - Toimijoiden, asiantuntijoiden, tutkimuslaitosten, yritysten, kuntien ja maanomistajien kanssa
 - Työpajat, yleisötilaisuudet ja infot, yhteistyöryhmät, yhteistyöpalaverit ja lukuisat muut yhteissuunnittelun keinot
- **Kokoaan yhteen maakunnan luontotietoa ja osoittaa luonnon monimuotoisuudelle merkittäviä monimuotoisuuskeskittymiä ja myöhemmin monimuotoisuusverkostoja**
 - Tunnistetaan kullekin luontotyyppiryhmälle merkittävimmät kokonaisuudet
 - Tunnistetaan maakunnan luonnon monimuotoisuuden keskittymät
 - Hahmotellaan tärkeimmät valtakunnalliset ja maakunnalliset monimuotoisuusverkostot
- **Perustuu vapaaehtoisuuteen**
- **[Linkki Pohjois-Savon LUMO-ohjelman luonnokseen](#) lopullinen on valmis 2027 lopussa**

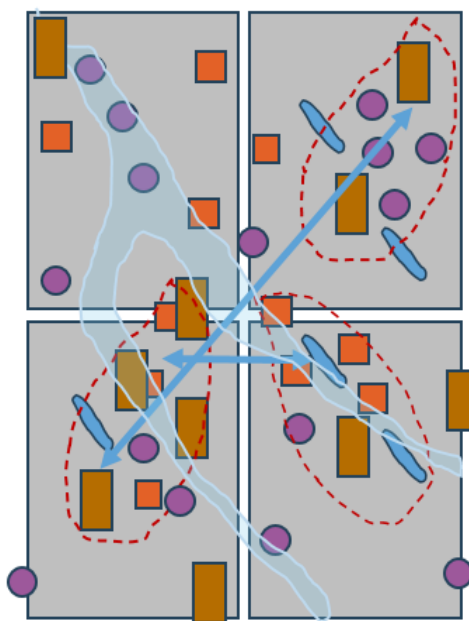
LUMO-ohjelman tavoitteet

VISIIO: Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Pohjois-Savossa on pysähtynyt, ja luonnon monimuotoisuuden kehityssuunta on kääntynyt positiiviseksi.

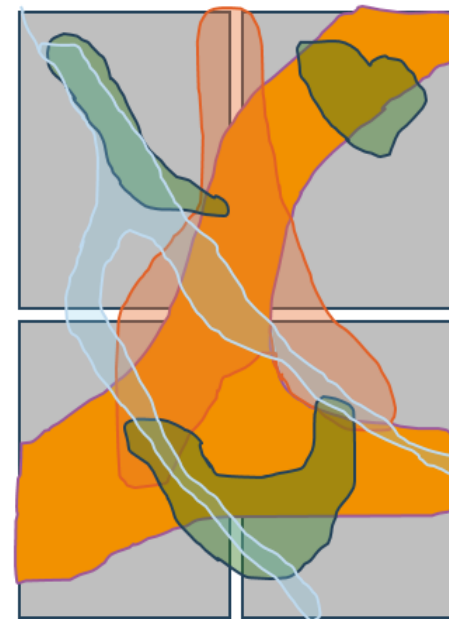
LUMO-ohjelman tavoitteet (alustava versio)

- Olemassa olevan luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen ennallistamalla, kunnostamalla ja hoitamalla. Toimet kohdistetaan kustannustehokkaasti ja vaikuttavasti.
- Luonnon monimuotoisuuden edistäminen johdonmukaisesti ja tavoitteellisesti kaikkialla – kaikissa ympäristöissä, toimenpiteissä, ohjelmissa ja strategioissa.
- Avoimen ja helposti saatavilla olevan luontotiedon kokoaminen ja tuottaminen
- Yhteinen näkemys ja yhteistyö, luonnon monimuotoisuuden arvostuksen vahvistaminen

LUMO-ohjelman tavoitteet:
Luontokadon pysäyttäminen.
Olemassa olevan monimuotoisuusverkoston säilyttäminen ja vahvistaminen

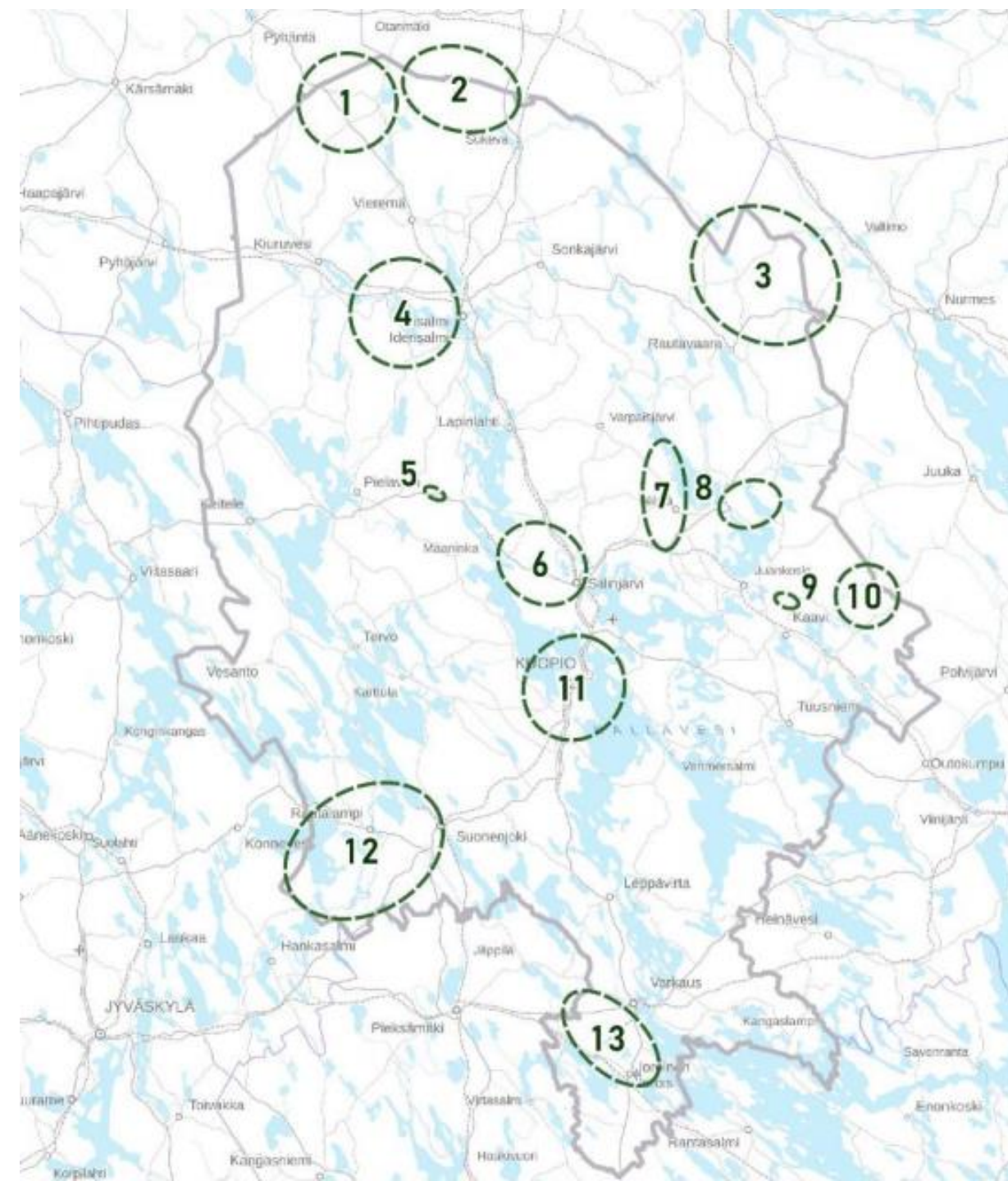
Pitkän tähtäimen tavoite:
Yhtenäinen monimuotoisuusverkosto
- Monimuotoisuusverkoston laajentaminen

Lisäksi LUMO-ohjelmatyössä tunnistetaan luonnon monimuotoisuustyön tarpeita ja käytännön edellytyksiä/pullonkauloja. Tarpeiden pohjalta muodostetaan elinympäristötyyppi- ja monimuotoisuuskeskittymäkohtaisia tavoitteita ja toimenpiteitä.

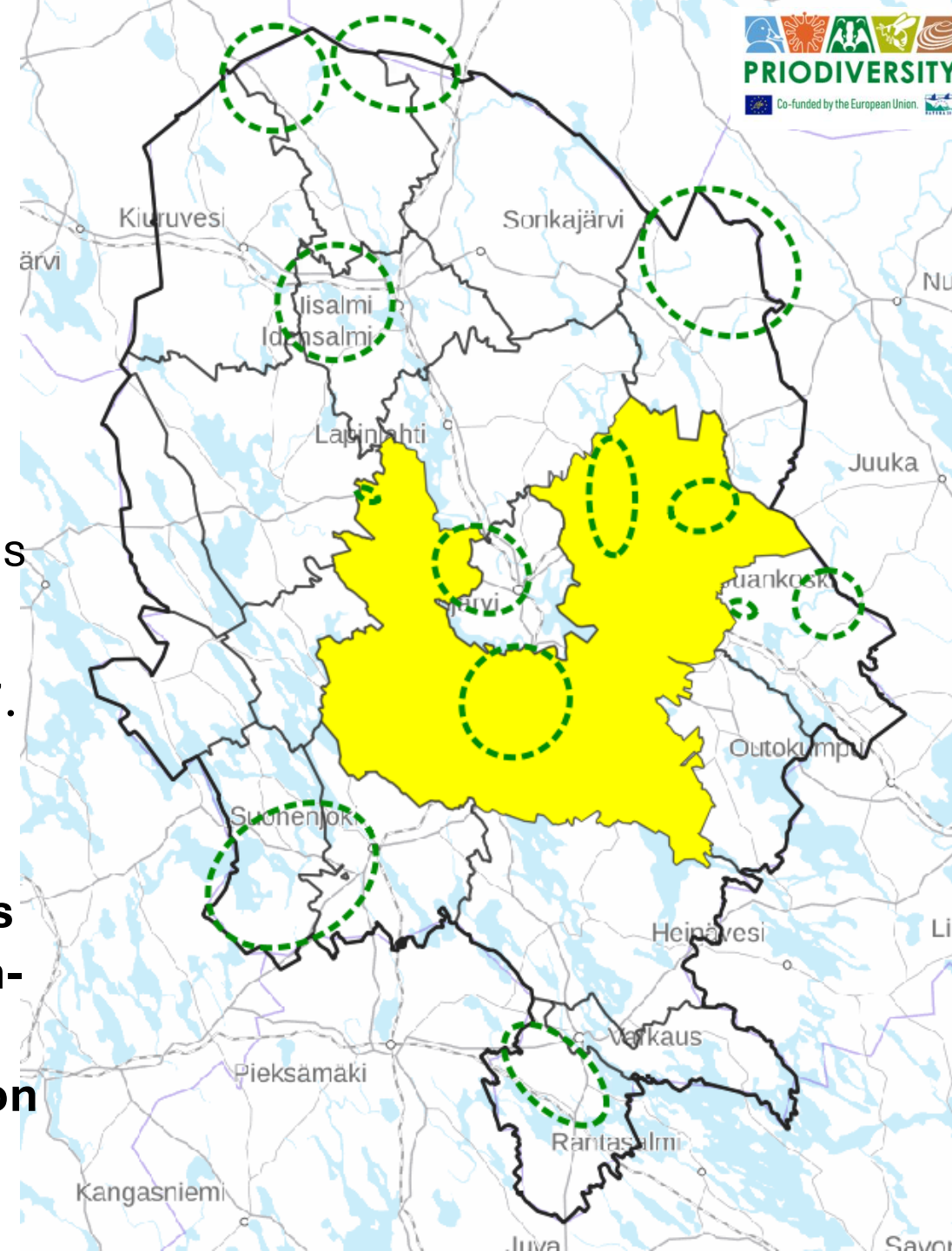
Luonnon monimuotoisuuskeskittymät Pohjois-Savossa

1. Saarisuo-Hällämönharju (Vieremä, Kiuruvesi)
2. Talaskangas – Tavisuo (Vieremä – Sonkajärvi)
3. Tiilikan seutu (Rautavaara)
4. Runni – Porovesi (Iisalmi, Kiuruvesi)
5. Korkeakoski (Kuopio, Pielavesi)
6. Lapinjärvi – Tarinaharju (Siilinjärvi, Kuopio, Lapinlahti)
7. Tahkomäki – Kinahmi (Kuopio)
8. Pisa – Ala-Siikajärvi (Kuopio)
9. Telkkämäen seutu (Kaavi)
10. Niinivaara (Kaavi)
11. Kuopion lehtokeskus (Kuopio)
12. Etelä-Konnevesi – Keurunmäki – Lintharju (Rautalampi, Suonenjoki)
13. Ahvenisenmäki – Tervaruukinsalo – Kotkatharju (Joroinen)

Luonnon monimuotoisuuskeskittymät Pohjois-Savossa

- Maakunnallista LUMO-ohjelmaa varten on määritetty luonnon monimuotoisuuskeskittymät maakunnan alueelle (kartassa vihreät katkoviivarenkaat)
- Keskittymien määrittämiseksi on analysoitu erilaisia laji- ja luontotyyppiaineistoja Itä-Suomen elinvoimakeskuksessa. Myös Suomen ympäristökeskus on tehnyt työtä tukevia aineistoja.
- Tämä on luonnosvaihe, seuraava vaihe valmistuu 2027. Suomen ympäristökeskukselta on tulossa uusia analyysejä seuraavaan vaiheeseen.
- **Monimuotoisuuskeskittymistä Kuopion lehtokeskus on Kuopionniemellä. Tahkomäki-Kinahmi, Pisa – Ala-Siikajärvi ja Korkeakoski sijaitsevat kokonaan Kuopion kunnassa. Lisäksi Lapinjärvi – Tarinaharju on osin kunnan puolella.**

Kuopio on Pohjois-Savon lehtokeskuksen ydin

Lehtoja esiintyy koko maassa, mutta pääosa niistä on painottunut Lounais-Suomeen ja lehtokeskusten alueille.
Kuva: © Hannes Pasanen.

- **Valtakunnallisesti 45% uhanalaisista metsälajeista elää lehdoissa, ja 77% lehtojen luontotyypeistä on uhanalaisia**
- **Lehtoluonnosta on vain rippeet jäljellä.** Merkittävimmät uhanalaistumisen syyt ovat pellonraivaus ja puulajisuhteiden muutokset.
- **Pohjois-Savon lehtokeskus sijaitsee Kuopiossa ja Siilinjärvellä (ml. Nilsinä ja Juankoski)**
- **Lehtokeskus: kalkkivaikutus, muut rehevät kivilajit. Lehtolajiston keskittymä.**
- Erona eteläisempiin lehtokeskuksiin kuusivaltaiset lehdot luonteenomaisia ja korkeuserot suuria. **Eteläisten lajien pohjoisimpia kasvupaikkoja ja itäisten lehtolajien esiintymiä. Rakentamisen vaikutukset suuria.**
- **Ytiminä monimuotoisuuskeskittymät: Kuopion lehtokeskus, Tahkomäki-Kinahmi ja Pisa-Ala-Siikajärvi**

Kuopion kaupungin rooli Pohjois-Savon luontotyössä

- Kuopio on sitoutunut luontokadon torjuntaan yhdessä muiden Suomen suurimpien kaupunkien kanssa
- Kuopion kaupungin erinomaisessa LUMO-ohjelmassa on laajasti toimenpiteitä, joilla kaupunki voi turvata ja edistää luonnon monimuotoisuutta toimissaan
- Kuopion kaupunki hoitaa myös muiden kuntien ympäristönsuojelupalveluja
- Kuopion kaupunki ohjaa maankäyttöä ja yhteensovittaa erilaisia maankäytön tarpeita
- Kuopion kaupunki ohjaa virkistyskäyttöä ja on myös merkittävä maanomistaja ja todella suuri metsänomistaja, keskellä lehtokeskusta

-> Kuopion kaupungilla on erittäin tärkeä rooli luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa ja edistämisessä sekä kuntien luontotyön suunnannäyttäjänä

Kuopion luontoarvoja voi suojella vain Kuopiossa

Kuvaaja: Anna-Riikka Ihantola

- **Pohjois-Savon hienoimmat lehdot ja lajiston arvokohteet ovat kaupunkilaisten virkistyskäyttömetsiä ja takapihoja**
- **Luonnonsuojelualueet kiinteänä osana kaupunkialuetta.** Huomiota pinta-alan ja kytkeytyneisyyden sekä edustavuuden kasvattamiseen.
- **Luonnon ja luontotyyppien parempi huomioiminen** maankäytön suunnittelussa ja luonnonvarojen hyödyntämisessä
 - Kaikki arvokohteet eivät ole suojelussa
- **Luonnonhoito ja ennallistaminen**
 - suojelualueilla ja talousmetsissä
 - perinnebiotoopeilla ja rakennetussa ympäristössä

Kuvaaja: Anna-Riikka Ihantola

Monimuotoisuuskatoon vaikutetaan paikallisesti

- Arvokkaiden kohteiden jättäminen rauhaan, lehdot, letot, korvet & vanhat metsät
- Ekologinen kompensatio
- Suojelua tukevat alueet (OECM), viheryhteydet
- Kuopion LUMO-ohjelman noudattaminen ja priorisoiminen
- Suurten kaupunkien luontositoumus
- Puskurivyöhykkeet suojelualueiden ympärille
- Virkistyskäytön ohjaus

Kuva: Marita Kivioja

Kunnilla on keskeinen rooli luontokadon pysäyttämässä. Luontobarometri 2025 -kyselytutkimuksen mukaan 89 % suomalaisista odottaa kunnilta aktiivisia toimia luonnon monimuotoisuuden ja terveyshyötyjen huomioimiseksi.

Luontokatoon vaikutetaan ennen kaikkea paikallisilla teoilla, pohjoissavolaista luontoa voi suojella vain Pohjois-Savossa!

OECEM-alueet kuntien maankäytön suunnittelussa

- Prioskassa autamme kuntia tunnistamaan potentiaalisia OECEM-alueita (suojeleua tukevia alueita) kaavoitusprosessissa.
- Verkkotyöpajoja, koulutuksia ja kaavoitustilaisuuksiin osallistumista. Yhteistyötä SYKE:n OECEM-hankkeen kanssa.
- YM ja elinvoimakeskukset laativat yleiskatsauksen (2027): Miten OECEM-kriteerit huomioidaan kuntien maankäytön suunnittelussa ja mitkä ovat tietotarpeet
- Vantaan kaikki yleiskaavan luo-alueet ovat jo OECEM-alueita, useita muita kaupunkeja on jo prosessissa (esim. Jyväskylä ja Tampere)
- SYKE ja Prioska kutsuvat Kuopion kaupungin mukaan OECEM-prosessiin, Sanna-Kaisa Rautio on yhteydessä Mika Uolamoon

Kuva: Sanna-Kaisa Rautio

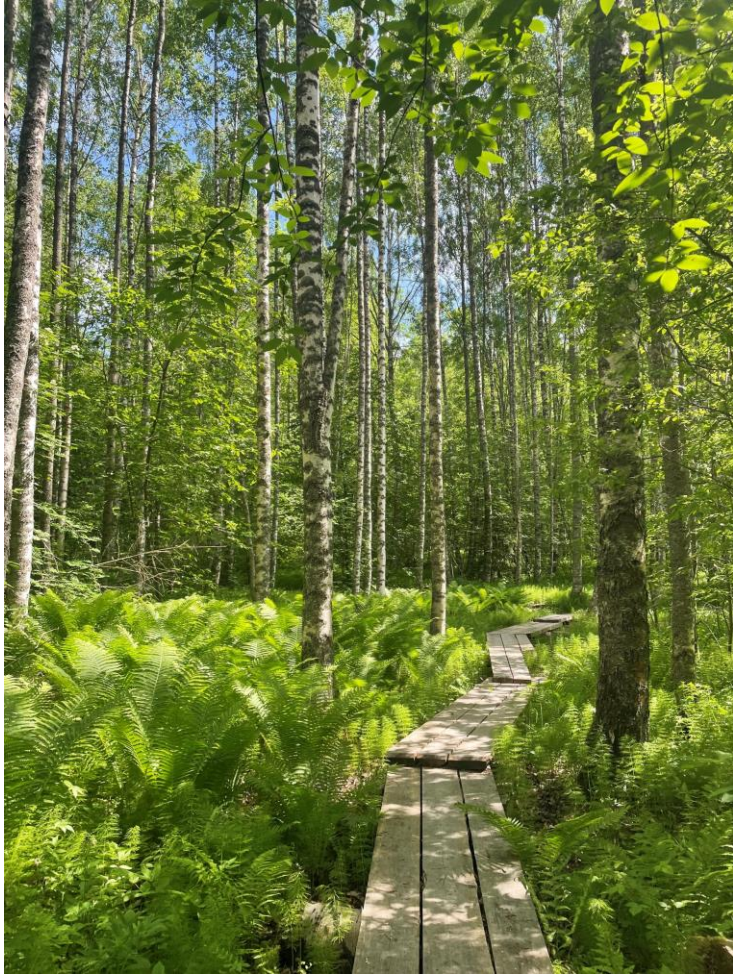
Ajankohtaisia koulutuksia ja tapahtumia kuntien luontotyöstä

- [Pohjois-Savon LUMO-ohjelman](#) työpaja syksyllä maakuntamme kunnille, ajankohta varmistuu lähiaikoina, kutsut tulossa
- [Kuntamarkkinat](#) 16.-17.9. Helsingissä
- [Ekothon](#) MSL 23.-24.10. Siilinjärvellä
- [Kunnat ja pölyttäjät -blogikirjoitus](#)
- [Luontokunnat -verkoston luontokoulutus kuntapäätäjille, myös viranhaltijoille](#)
- [Joensuun seudulle tehdään yleiskaavaa, jossa ekologinen kompensatio on mukana](#)
- Pohjois-Savon luontotoimijaverkoston kokoontuminen Rautavaaran Metsäkartanolla myöhemmin ilmoitettavana ajankohtana

Kuva: Sanna-Kaisa Rautio

Mistä rahoitusta ja apua kunnan luontotyöhön

Kuva: Sanna-Kaisa Rautio

Itä-Suomen elinvoimakeskus

Priodiversity LIFE –hanke

- Pohjois-Savon luontotoimijaverkosto, laita sähköposti Sanna-Kaisa Rautiolle, jos haluat liittyä mukaan (sanna-kaisa.rautio@elinvoimakeskus.fi)
- OECM-alueet, tukea kunnille hakuprosessiin yhdessä SYKE:n kanssa
- Tietoa, esityksiä, tukea
- **Valtakunnallinen Ennallista.fi –sivusto, aukeaa syys-lokakuussa**

METSO-ohjelma

- Maa-alueen rauhoittaminen luonnonsuojelualueeksi.
- Suojelukorvaus on kunnille -50 % varsinaisesta korvauksesta, kaikki kuntakohteet pitää hyväksyttää ympäristöministeriössä

Helmi-ohjelma

- Luonnon ennallistaminen, Kunta-Helmi -ohjelma ei käynnissä, tietyin varauksin voi tarjota alueita normaaliin Helmi-ohjelmaan

Mistä rahoitusta ja apua kunnan luontotyöhön

Kuva: Sanna-Kaisa Rautio

Metsänhoitoyhdistykset

- Talousmetsien luonnonhoito
- Määräaikainen suojelu
- Luonnonhoidon ja ennallistamisen hankkeet
- [Luonnonarvokauppa](#)

Luonnonperintösäätiö

- Luonnonsuojelualueiden perustaminen yksityisellä rahoituksella

Hiilipörssi

- Soiden ennallistaminen yksityisellä rahoituksella
- **Kunnille tarjolla maksutonta soiden ennallistamispalvelua**

Mistä rahoitusta ja apua kunnan luontotyöhön

Kuva: Sanna-Kaisa Rautio

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri

- Hankkeita, tietoa, osaamista

Luontokunnat –verkosto

Metsä Group

- Luontohankkeiden rahoitusohjelma
- Suojelusäätiö

Säätiöt & rahastot

- KONEen säätiö ym., erilaisia hakuja monenlaisille toimijoille
- SITRA

Rahoitukset, avustukset ja korvaukset, esimerkkejä

Myöntäjinä Elinvoimakeskukset, Ruokavirasto ja Lupa- ja valvontavirasto

Ympäristön avustukset ja korvaukset

- [Avustus alueen pilaantuneisuuden selvittämiseen ja pilaantuneen alueen puhdistamiseen](#)
- [Avustus asuinrakennuksen maakaasulämmityksestä luopumiseksi](#)
- [Avustus asuinrakennuksen öljylämmityksestä luopumiseksi](#)
- [Avustus kaupunkien vesien hallintaan ja haitallisten aineiden vähentämiseen \(hallintasuunnitelmat\)](#)
- [Avustus maa- ja metsätalouden vesienhallintaan](#)
- [Avustus pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien laatimiseen](#)
- [Avustus rakennusperinnön hoitoon](#)
- [Avustus saariston ympäristöhoitoon](#)
- [Avustus vesienhoidon ja merenhoidon sekä vesistötoimenpiteiden toteutukseen](#)
- [Avustus ympäristökasvatuksen ja -valistuksen edistämiseen](#)
- [Biokaasulaitoksille myönnettävä määräaikainen ravinnekiertotuki](#)
- [Haitallisten vieraslajien hallintasuunnitelman mukaisten toimenpiteiden toteuttamisen avustus](#)
- [Korvaukset rauhoitettujen eläinten aiheuttamista vahingoista ja vahinkojen ennalta ehkäisemisestä](#)
- [Kosteikkojen hoitosopimus](#)
- [Kunta- ja Järjestö-Helmi -erityisavustushaku](#)
- [Luonnonsuojelulain tuki perinnebiotooppien kunnostukseen ja hoitoon](#)
- [Maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimus](#)

Maaseutuelinkeinojen rahoitukset, avustukset ja korvaukset

- [Ei-tuotannollinen investointi; Kosteikon perustaminen, turvepeltojen ennallistaminen](#)

Kalatalouden avustukset ja korvaukset

- [Avustukset vaelluskalaohjelma NOUSUn toimeenpanemiseksi](#)
- [Avustus kalataloudellisiin kunnostushankkeisiin](#)
- [Avustus kalatalouden alueellisiin edistämishankkeisiin](#)

Työhön liittyvät rahoitukset, avustukset ja korvaukset

- [Euroopan aluekehitysrahaston hankerahoitus](#)
- [Euroopan sosiaalirahaston hankerahoitus](#)
- [JTF-turvetuotantoalueiden ennallistamisrahoitus](#)

Sanna-Kaisa Rautio
Aluekoordinaattori

Itä-Suomen elinvoimakeskus

sanna-kaisa.rautio@elinvoimakeskus.fi

Ninni Saarinen

Biodiversiteettikoordinaattori

Itä-Suomen elinvoimakeskus

ninni.saarinen@elinvoimakeskus.fi

PRIODIVERSITY

Hanke on saanut osarahoitusta Euroopan unionin LIFE -ohjelmasta. Aineiston sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eikä Euroopan unioni tai CINEA ole vastuussa aineiston sisältämien tietojen käytöstä.

Antje Moraal

Luonnonhoidon asiantuntija

Itä-Suomen elinvoimakeskus

antje.moraal@elinvoimakeskus.fi

Marita Kivioja

Luonnonhoidon asiantuntija

Itä-Suomen elinvoimakeskus

marita.kivioja@elinvoimakeskus.fi

Anna-Riikka Ihantola

Luontotiedon asiantuntija

Itä-Suomen elinvoimakeskus

anna-riikka.ihantola@elinvoimakeskus.fi